

اسم فاعل، اسم مفعول، اسم مبالغه

درس ۱۱ عربی دهم منتشرک - درس ۲ عربی یازدهم انسانی

در زبان عربی برخی اسم‌ها از فعل ساخته می‌شوند، آشنایی با ساختار و ترجمه‌ی آن‌ها در تست‌های تحلیل صرفی و ترجمه‌ی کنکور الزامی است در این درس ساختار اسم فاعل، اسم مفعول و اسم مبالغه را مورد بررسی قرار می‌دهیم.

<p>اسم فاعل (معادل صفت فاعلی در زبان فارسی): اسمی است که بر انجام دهنده‌ی کاری یا دارنده‌ی حالتی دلالت می‌کند. (نویسنده - دانا - جهادگر)</p>	<p>اسم فاعل اسم مفعول اسم مبالغه</p>
<p>فعل مجرد: بر وزن فاعل، قاتل، عالم، نا</p> <p>فعل مزید: الف - صیغه‌ی للغائب مضارع (هو ...) ب - حذف حرف مضارعة و گذاشتن مُ ج - مکسور کردن عین الفعل (دومین اف اصلی)</p>	
<p>اسم مفعول (معادل صفت مفعولی در زبان فارسی [بن ماضی + ه]): کشته (شده)</p> <p>اسمی است که بر کسی یا چیزی دلالت می‌کند که فعل بر او واقع شده است</p>	<p>اسم فاعل اسم مفعول اسم مبالغه</p>
<p>فعل مجرد: بر وزن مفعول، مقتول؛ مکتوب؛ منصور</p> <p>فعل مزید: الف - صیغه‌ی للغائب مضارع (هو ...) ب - حذف حرف مضارعة و گذاشتن مُ ج - مفتوح کردن عین الفعل (دومین حرف اصلی)</p>	
<p>اسم مبالغه: اسمی است که بر زیاد بودن صفتی یا بسیار انجام دادن کاری دلالت می‌کند</p> <p>مانند: رزاق و علامة</p>	<p>اسم فاعل اسم مفعول اسم مبالغه</p>
<p>فعل مزید: فَعَالٌ: جَبَّارٌ، فَهَامٌ، خَبَّازٌ فَعَالَةٌ: عَالِمَةٌ، قَاتِلَةٌ، جَرَّارَةٌ</p>	

نکات:

- ۱- اگر فعلی «مهموز الفاء» باشد، (حرف اول آن همزه باشد) اسم فاعل آن بر وزن «أَعْلٌ» می‌آید: أَكَلٌ ← أَكِلٌ / أَثْرٌ ← أَثِرٌ / أَخْرَجَ ← أَخْرَجٌ
- ۲- اگر فعلی «مضاعف» باشد، (حرف دوم و سوم یکسان باشد) در هنگام ساختن اسم فاعل «دو حرف مشابه» درهم ادغام شده و اسم فاعل آن بر وزن «فَالٌ» می‌آید:

ض ل ل ← ضالّل = ضالّ / س ر ر ← سارر = سارّ

- ۳- در ترجمه اسم فاعل و اسم مفعول‌ها به فارسی باید دقت نمود که اسم فاعل به صورت صفت فاعلی و اسم مفعول به صورت صفت مفعولی در فارسی ترجمه می‌گردد. مانند:

کاتب (نویسنده)	مکتوب (نوشته شده)	از کتب
مُصَلِّح (اصلاح کننده)	مُصَلِّح (اصلاح شده)	از یَصِلِحُ
مُعَلِّم (تعلیم دهنده)	مُعَلِّم (تعلیم داده شده)	از يُعَلِّمُ
مُسْتَخْرِج (استخراج کننده)	مُسْتَخْرِج (استخراج شده)	از یَسْتَخْرِجُ

- ۴- هر کدام از اسم فاعل و اسم مفعول‌ها دارای مذکر و مؤنث و هم چنین مفرد، مثنی و جمع هستند.

- ۵- اسم مفعول تنها از افعال متعدی ساخته می‌شود بنابراین افعالی همانند: ذَهَبَ و نُزِّلَ و حَسَنَ (نیکو شد) اسم مفعول ندارند

۶- از نحوه ی ساختن اسم فاعل و اسم مفعول از افعال ثلاثی مزید، می توان نتیجه گرفت که بیشتر اسم هایی که با «م» آغاز می شوند، اسم فاعل یا مفعول هستند. (بجز مصدر باب مُفاعلة)

۷- مذکر و مؤنث بودن در صیغه مبالغة غالباً یکی است؛ و چنان چه «ة» در آخر آن باشد، علامت مؤنث بودن نیست، بلکه دلالت بر «کثرت مبالغة» دارد. مانند: غلامة (بسیار بسیار دانا)؛ بنابراین می توانیم بگوییم: «جاء رجل علامة» و «جاءت امرأة علامة».

۸- وزن مبالغة (فَعَال و فَعَالَة) دارای سه مفهوم است:

الف- زیاد بودن صفت: رَزَّاق (بسیار روزی دهنده)

ب- اسم شغل ها: خَبَّاز، عَطَّار

ج- اسم ابزار: نَظَّارة (عینک)، جَزَّارة (تراکتور)

اینگاه ترجمه

در تست های ترجمه به معادل دقیق ترجمه ی اسم فاعل، اسم مفعول و اسم مبالغه دقت کنید:

اسم فاعل ← صفت فاعلی / اسم مفعول ← صفت مفعولی / اسم مبالغه ← (بسیار + صفت بیانی)